

Ko delo ne požre življenja – kmetovan- ki ga mladi želijo prevzeti

Dr. Duška Knežević Hočevar,
Druženomedicinski inštitut ZRC SAZU

Generacijska obnova kmetijstva se pogosto razlaga skozi številke, načrte in razpise, mnogi pa se sprašujemo, kdo bo čez deset let skrbel za zemljo, hlev, stroje, papirje in kupce. Mlajši kmetje, s katerimi smo se pogovarjali v okviru evropskega projekta o varnosti in zdravju na kmetijah, prihajajo z različnih kmetij in iz desetih evropskih držav, a imajo skupno izkušnjo: nasledstvo ni samo prenos premoženja, temveč tudi prenos načina življenja. To življenje je privlačno le, če je vzdržno – finančno, organizacijsko in tudi za glavo.

Mladi najprej izpostavijo urejeno kmetijo: čim manj dolgov, zanesljive stroje, varne objekte, pregledno knjigovodstvo in nekaj rezerve. Prevzem je lažji, če ne začneš z dolгови in pokvarjenimi stroji. A enako pomembna je avtonomija: naslednik mora imeti prostor za lastne odločitve. Kjer se starejša in mlajša generacija jasno dogovorita o odgovornostih in se starejši pravočasno umaknejo iz operativne vloge, je večja verjetnost, da kdo sploh ostane na kmetiji.

Velik del pritiska danes ne izhaja le iz fizičnega dela, temveč iz stalne miselne obremenitve. Avtomatizacija, robotika in digitalni sistemi prinesejo olajšanja, hkrati pa nova opravila: nastavitve, posodobitve, nadzor alarmov, vpis podatkov, dokazila o skladnosti. Ko nekaj zataji, je treba hitro ločiti, ali je težava v stroju, programu, senzorju, elektriki ali pri postopkih. Številni pravijo, da je fizičnega dela manj, a je več »budnosti v glavi« – pogosto tudi ponoči.

Težava so tudi nadomestitve. Krave ne poznajo bolniške in dopustov, mlade družine pa potrebujejo čas za porodniško, bolniško in počitek. Nadomestni delavci so ponekod na voljo, a so dragi, učeče roke pa težko v kratkem času osvojijo celoten ritem kmetije. Posledica je preplet dela in zasebnosti: jutranje molže, nočne telitve, servisi in prevozi se hitro nakopičijo. Pri tem ženske pogosto nosijo dvojno breme – delo na kmetiji in skrb za otroke ter gospodinjstvo, kar je brez vrtca ali varstva še težje.

Dodaten vir pritiska je javno mnenje. Številni nenehno pojasnjujejo, zakaj uporabljajo določeno tehnologijo, zakaj ne zamenjajo sistema čez noč in zakaj ne morejo prodajati po nižji ceni, če so stroški visoki. V nekaterih panogah se to sprevrže v stigmo, ko otrok v šoli raje ne pove, da je s prašičerejske kmetije. Pritisk ni več le finančen, temveč tudi čustven.

Politika in predpisi imajo dvojno vlogo. Podpore in razpisi so pomembni, toda kadar se pravila pogosto spreminjajo ali so postopki zapleteni, nastane negotovost. Kmetija ima dolge cikle, naložbe se vračajo čez desetletje ali več. Mladi zato poudarjajo, da poleg sredstev potrebujejo predvidljivost: jasna pravila, razumen nadzor, enostavnejše dokazovanje skladnosti in usposabljanja, ki so praktična in kratka.

KAJ TOREJ KREPI PRIPRAVLJENOST ZA PREVZEM?

Prvič, urejena kmetija: brez prevelikih dolgov, s servisiranimi stroji, varnimi objekti in osnovno digitalno podporo.

Drugič, realen delovni ritem: organizirano delo in možnost občasnega izklopa. Dogovorjene nadomestitve, zanesljiv sosed,

pogodbeni izvajalec ali zadruga, ki dejansko pride in pomaga, prinesejo veliko razliko.

Tretjič, odnosi: spoštovanje preteklega dela in jasna predaja odgovornosti sta pomembnejša od katerega koli traktorja.

Četrtič, storitve v okolju: vrtec, zdravnik, internet, ceste in trgovina niso razkošje, temveč pogoj, da družina lahko živi in dela na podeželju.

In petič, skrb za duševno zdravje: tako kot poskrbimo za zaščitna sredstva in varnost strojev, potrebujemo rutine, ki zmanjšujejo preobremenjenost – delo v paru pri tveganih opravilih, razumen urnik, čas brez telefonov in nekdo, s komer se pogovoriš, ko je težko.

TEHNOLOGIJA PO MERI KMETIJE IN LJUDI, KI NA NJEJ DELAJO

Prihodnost bo prinesla več tehnologije. To je priložnost, če jo uvajamo po meri kmetije in ljudi, ki na njej delajo. Ni cilj imeti »vse«, temveč tisto, kar res razbremeni: avtomatske sisteme, ki zanesljivo delujejo; programske opremo, ki je jasna; servisno podporo na terenu.

Vsaka nova rešitev naj odgovori na dve vprašanji: koliko fizičnega dela odvzame in ali zmanjša ali poveča miselno obremenitev. Če prvi odgovor ni jasen ali je drugi negativen, se naložba pogosto ne izplača – ne le finančno, tudi človeško ne.

Mladi kmetje ne iščejo sočutja, temveč poštene pogoje. Želijo kmetijo, ki je vredna prevzema: da prinese dohodek, omogoča odmor, ponuja prostor za lastne ideje in ne potiska družine v izčrpanost. To je dosegljivo, če združimo tri stvari: urejenost in finančno disciplino v gospodarstvu, jasne in predvidljive javne politike z manj papirji in več strokovne pomoči ter skupnost, ki razume pomen hrane in spoštuje delo na kmetiji.

Generacijska obnova se ne zgodi zato, ker je razpis odprt ali je na voljo nova tehnologija. Zgodi se, ko mladi verjamejo, da lahko na tej kmetiji dostojno živijo, ne le preživijo. Ko vedo, da bodo v kriznih tednih dobili pomoč. Ko slišijo, da je njihovo delo cenjeno, ne samo nadzorovano. Ko vidijo, da lahko uvedejo spremembo brez polletnega prepričevanja sorodnikov in uradnikov. Takrat se odločitev za prevzem spremeni iz tveganja v priložnost – in nasledstvo postane korak naprej, ne prenos bremen.

Prispevek je bil
Počutje na km
se osredotoča
sooča z razli
nega zdravja
katerih živijo
stvenoraziskov
venske podeže
in Zavod ZRNO

**Lu
ko**

Febru

Ves dan
primeri
za cvetj

Sreda / Ma

11

Četrtek / D

12

Petek / Ka

13

Sobota / Va

14

Nedelja / Ju

15

Ponedeljek

16

Torek / Silv

17

pušč

Ted

F

S

Č

P

S

N

P

T

15. februar

Dan je dol

Februarski

Če je v febr

ZAPIS IZ

Zima je od

žre življenja – kmetovanje, elijo prevzeti

poslušni izvajalec ali nadzornik, ki dejansko pride in pomaga, prinese veliko razlik.

Trešči, odnosi: spoštovanje preteklega dela in jasnega predstavljanja odgovornosti za posredovanje od katerega koli traktiranja.

Četrti, stavba v okolici: veter, zbiranje, internet, ceste in trgovine, nove tehnologije, varnost pogoj, da družina lahko živi in dela na področju.

In peti, skrb za duševno zdravje: tako kot poskrbimo za zadržana sredstva in varnost strojev, potrebujemo rutine, ki zmanjšujejo preobremenjenost – delo v paru pri tveganih opravilih, razumen urnik, čas brez telefonov in nekdo, s komer se pogovoriš, ko je težko.

Prispevek je bil pripravljen v sklopu projekta Poduje na kmetiji: krepitev virov in znanj, ki se osredotoča na kmečko prebivalstvo, ki se sooča z različnimi izzivi na področju duševnega zdravja zaradi specifičnih okoliščin, v katerih živi in delajo. Projekt izvajajo Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zveza slovenske podeželske mladine, Inštitut Karakter in Zavod ZRNO. Sofinancira ga Ministrstvo za zdravje RS.

TEHNOLOGIJA PO MERI KMETIJE IN LJUDI, KI NA NJEJ DELAJO

Prihodnost bo prinesla več tehnologije. To je priložnost, če jo uvajamo po meri kmetije in ljudi, ki na njej delajo. Ni cilj imeti »vse«, temveč tisto, kar res razbremeni: avtomatske sisteme, ki zanesljivo delujejo; programske opremo, ki je jasna; servisno podporo na terenu.

Vsaka nova rešitev naj odgovori na dve vprašanji: koliko fizičnega dela odvzame in ali zmanjša ali poveča miselno obremenitev. Če prvi odgovor ni jasen ali je drugi negativen, se naložba pogosto ne izplača – ne le finančno, tudi človeško ne.

Mladi kmetje ne iščejo sočutja, temveč poštene pogoje. Želijo kmetijo, ki je vredna prevzema: da prinese dohodek, omogoča odmor, ponuja prostor za lastne ideje in ne potiska družine v izčrpanost. To je dosegljivo, če združimo tri stvari: urejenost in finančno disciplino v gospodarstvu, jasne in predvidljive javne politike z manj papirji in več strokovne pomoči ter skupnost, ki razume pomen hrane in spoštuje delo na kmetiji.

Generacijska obnova se ne zgodi zato, ker je razpis odprt ali je na voljo nova tehnologija. Zgodi se, ko mladi verjamejo, da lahko na tej kmetiji dostojno živijo, ne le preživijo. Ko vedo, da bodo v kriznih tednih dobili pomoč. Ko slišijo, da je njihovo delo cenjeno, ne samo nadzorovano. Ko vidijo, da lahko uvedejo spremembo brez polletnega prepričevanja sorodnikov in uradnikov. Takrat se odločitev za prevzem spremeni iz tveganja v priložnost – in nasledstvo postane korak naprej, ne prenos bremen.

Lunin setveni koledar

Februar – svečan 2026

	Ves dan primerno za cvetje.	Ves dan primerno za listnate rastline.	Ves dan primerno za sadje in zelenjavo s plodovi.	Ves dan primerno za podzemne pridelke.
Sreda / Marija				
11				
Četrtek / Damijan				
12				Od 20.44 primerno za podzemne pridelke.
Petek / Katarina				
13				
Sobota / Valentin				
14				
Nedelja / Jurka				
15				Od 7.16 primerno za cvetje.
Ponedeljek / Julijana				
16				
Torek / Silvin		13.01 Hujšanje – mlaj – ves dan samo meso in mleko.		
17				Od 15.09 primerno za listnate rastline.
pust				

Tedenski koledar

FEBRUAR – SVEČAN

Sr	11	Marija
Če	12	Damijan
Pe	13	Katarina
So	14	Valentin
Ne	15	Jurka
Po	16	Julijana
To	17	Silvin, pust

15. februarja sonce vzide ob 7.05 in zaide ob 17.28. Dan je dolg 10 ur in 23 minut.

Februarski Valentin prinese ključ od korenin. Če je v februarju pretoplo, bomo v aprilu radi za pečjo.

ZAPIS IZ STOLETNE PRATIKE

Zima je od 12. februarja do konca povsem mokra.